

тету на практичних заняттях з курсу «Методика викладання основ сільського господарства».

Література

1. Гузев В.В. Системные основания образовательной технологии. – М.: Знание, 1995. – 135 с.
2. Давыдов В.В. Теория развивающего образования. – М.: ИНТОР, 1996. – 228 с.
3. Жафяров А.Ж. Гуманизация школьного образования через профильное обучение. – Новосибирск: Из-во НГПУ, 1995. – 219 с.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФІЛЬНОГО ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ

Іщенко В.І., Шовкопляс В.О.

Пролтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Основні завдання профільного навчання націлюють педагогів на створення умов для розвитку інтересів та здібностей учнів старшої школи, забезпечення умов для їхнього професійного самовизначення, формування різноманітних компетенцій учнів, забезпечення зв'язків між загальною середньою і професійною освітою відповідно до обраного профілю. Тому профільне навчання передбачає реалізацію таких основних цілей, як: забезпечення поглибленого вивчення окремих загальноосвітніх предметів; створення умов для диференціації та індивідуалізації навчання, вибору учнями індивідуальних освітніх траєкторій у відповідності з їх особливостями; розширення можливостей соціалізації учнів[1].

При втіленні в життя основних завдань профільного навчання науковцями, методистами, вчителями окреслюється ряд проблем. Проблемою залишається профільне наповнення змісту навчання біології. Потрібно створювати й експериментально випробовувати такі варіанти навчального плану, в яких рівні засвоєння матеріалу та опанування змісту певних предметів мали би не стабільну, а рухливу структуру. Невідкладним завданням стає розробка профільних спецкурсів та факультативів з біології, відповідних програм, підручників, методик, засобів навчання, які найповніше враховуватимуть різноманітність освітніх середовищ і діапазон індивідуальних потреб учнів. Залишається найголовнішою під час профільного навчання біології і проблема формування й розвитку біологічних понять [3] У цілому процес формування теоретичних біологічних знань має спіральну структуру, характерною особливістю якої є те, що вихідні теоретичні поняття і положення мають перебувати у колі зору учнів упродовж вивчення шкільного курсу біології. Лише у цьому випадку вони будуть поступово розширюватися і поглиблюватися за рахунок збільшення елементів знань [3].

У практиці роботи шкіл постійно постає проблема – небажання школярів вчитися. Серед причин цього можна виділити типові: невміння багатьох школярів вчитися і переборювати труднощі пізнавальної діяльності; великий обсяг навчального матеріалу, яким треба оволодіти; відсутність навичок конструктивної та творчої діяльності, одноманітність шкільного життя і навчального процесу; бідність і непродуманість методики і організації навчального процесу; одноманітно авторитарна позиція вчителів і батьків щодо навчання тощо.

Отже, сьогодні перед шкільним курсом біології постає загальна проблема: як розв'язати протиріччя, що виникає між уявленнями учнів про біологію як цікавий предмет та реальним шкільним предметом із його складними поняттями, термінами, явищами тощо. Найголовнішою умовою успішного вирішення

завдань профільної школи є диференційований підхід до організації, в першу чергу, змісту предметів старшої школи за рівнями засвоєння навчального матеріалу. А вже реалізація цієї навчальної стратегічної цілі має базуватися на певних підходах: 1) застосування технологічного підходу для діагностичної постановки цілей, проектування і втілення в практику траєкторій навчання, організації навчального процесу із застосуванням різних моделей навчання на різних рівнях засвоєння знань; 2) побудови навчально-виховного процесу на основі особистісно діяльнісного підходу, що характеризується ціннісним ставленням, позитивними мотивами учнів у діяльності, включенням особистого досвіду школяра в процес навчання і виховання; 3) застосування системного підходу, який орієнтує на визначення навчання як цілеспрямовану творчу діяльність його суб'єктів, вимагає розгляду системоутворюючих зв'язків мети, завдань, змісту, форм і методів навчання; 4) дидактичного проектування навчального процесу із врахуванням ступеня розвитку тих компонентів пізнавальних здібностей (просторова уява, образне мислення, гнучкість мислення тощо), які є специфічними для певного профілю; 5) організація освітнього розвивального середовища (сукупність умов, пов'язаних з матеріально-технічним і програмно-методичним забезпеченням навчально-виховного процесу, створенням умов творчої комфортної взаємодії школярів між собою, з учителями, батьками; використання різних методів і засобів активізації діяльності, яка забезпечує творчий розвиток особистості та ін.) [2]

Формування в учнів основних понять з навчального предмета у відповідності до теорії навчальної діяльності відбувається як рух по спіралі від центру до периферії, де в центрі знаходиться абстрактно-загальне уявлення про певне поняття, а на периферії це загальне уявлення конкретизується, збагачуючись частковими і тим самим перетворюється в справжнє науково-теоретичне поняття. Таке структурування навчального матеріалу принципово відрізняється від традиційно застосовуваного лінійного способу, коли навчання йде від розглядання часткових фактів і виши до їх наступного узагальнення на завершальному ступені навчання. Аналіз проблем профільного навчання, умов успішної та ефективної організації вивчення біології в старшій школі, вимог нормативних документів, які регламентують профільне навчання, реального стану справ у вивченні біології та власний досвід привели до думки про створення моделі навчання із застосуванням концепції спіралеподібної організації змісту навчального предмету.

Література

1. Васильєва Р. Навчальний план у багатопрофільному ліцеї / Директор школи. - 2003. - № 10. - С. 9.
2. Василюк А., Жук О. Основна школа в системі європейської середньої освіти // Директор школи. Україна. - 2002. - № 1. - С. 50-58.
3. Войтенко Т., Соколова М., Уланов В. Разноуровневое обучение: положительные результаты и негативные последствия // Директор школи. Україна. - 2001. - № 2. - С. 15-23.

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ САМООЦІНКИ ТА САМОКОНТРОЛЮ У ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ

Мордань О.І.

Глухівський державний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Орієнтація України на входження в європейські інституції обумовлює потребу реформування вітчизняної системи освіти і приведення її у відповідність